

N:o 5.

Af Herr J. Anderson i Tenhult: Om ändring i gällande stadgande rörande deltagande i tingshusbyggnad.

Bland de samhällsfrågor, som länge stått på dagordningen, men likvisst ännu ej erhållit en tillfredsställande lösning, är skattefrågan en bland de mest invecklade. Vissa skattesystem, som ännu tillämpas, äro stympade kvarlevor sedan den tid, då skatter och gärdar till kronan, kyrkan eller kommunen utgingo i form af arbeten eller persedlar in natura och då grunden för beräkning af skatternas storlek var hemmanstalet, samt i vissa fall från qvarnverk och jernbruk. Denna beräkningsgrund kunde nog på sin tid vara riktig, enär andra beskattningsföremål och personella afgifter voro de enda, som då förefunnos, och jorden i allmänhet ej odlades i vidsträcktare mån, än som erfordrades för innehafvarens bergning; hemmanens värde kunde anses temligen lika, enär den icke uppodlade delen var ett dödt kapital. Med växande befolkning, jordens uppodling och i följd deraf stigande värde inträdde andra förhållanden. Ett bättre eller större hemman föder nu flera personer och lemnar en större behållning än ett mindre och magrare och har i följd deraf ett större värde; det är derföre obilligt, att ett mindre och svagare hemman skall betala lika med ett större och bättre, derför att lika hemmanstal kan vara åsatt; med ett ord, hemmanstalet är nu mera i högsta grad olämpligt såsom beräkningsgrund för skatters utgörande. I öfverensstämmelse med denna åsigt hafva också åtskilliga jemningar under benämning af förmedling företagits till lättnad för de sämre hemmanen; dock bibehållas likväl de gamla beräkningsgrunderna, nemligen oförmedlade mantalet för utskylder, bland annat till presterskap och kyrka.

Likaså var allmänna vägunderhållet till detta århundrades början fördeladt efter oförmedlat mantal.

Senare hafva ännu mera genomgripande åtgärder vidtagits, sedan man kommit så långt, att man funnit det rättvist, att skatteföremålen beskattas i förhållande till deras verkliga värde samt förmåga att bära skatterna, för hvilket ändamåls vinnande man måst underkasta skatteföremålen en noggrann värdering, afsedd att ligga till grund för skatternas utdebitering till staten. Men just denna värdering visade ännu tydligare, huru origtigt det gamla sättet för skattefördelningen var, i det hemmanens taxeringsvärden befunnos variera ganska betydligt. Såsom exempel härpå kan nämnas, att 1 mantal Robsahn är taxerad till 1,000 kronor, 1 mantal Storheden till 1,100 kronor o. s. v., samt 1 mantal Gammelstilla till 500,000 och Asp-fallet till 528,000 kronor, efter helt mantal räknadt och under samma taxeringsår.

Inom det fögderi jag tillhör är ett mantal Sanna taxerad till 121,000 kronor, men deremot $1\frac{1}{2}$ mantal Berga till 4,400 kronor.

Dylika siffror torde vara tillräckligt talande för att öfvertyga en hvar att hemmanstalet ej i något fall hädanefter bör ligga till grund för skatters utgörande. Att sådan grund varit orättvis, har förut varit insedt, hvilket torde framgå deraf, att för icke länge sedan afgifter till fattigvården, folkskolornas underhåll, presterskapets aflöning vid senare lönereregleringar bestämmas efter fyrk. Vidare utgå genom senare förändringar, äfven efter fyrk, afgifter för byggande och underhåll af kyrka, med hvad dertill hör, samt från och med detta år till klockares aflöning. Likväl kvarstå ännu några af de gamla efter hemmanstal utgående skatterna, såsom roteringen, väg- och brounderhållet, kronoskjutsskyldigheten, reservskjutsskyldigheten, der enteprenad ej kan åvägbringas, samt byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse, hvilka skatter allesammans förr eller senare måste komma att fördelas efter rättvisa grunder.

Jag vill vid detta tillfälle inskränka mig till sökande af rättelse i hvad angår skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse.

Sedan den tid, då byggnadsskyldigheten af dessa hus bestämdes, hafva många nya skatteföremål tillkommit, en mängd köpingar, byar kring jernvägsstationer, fabriker, verk och inrättningar hafva uppstått, jordaf-söndringar försiggått o. s. v. Förändringar hafva timat, i det frälsemän, hvilkas egentliga forum förr var hofrätten, nu mera anlita underrätt. Li-

kaså anlitas densamma af tjänstemän, fabrikanter etc. för in-teckningar, lag-farter, bouppteckningar, konkurser, anmälningar om bolag o. s. v. Ingen kan därför med allvar vilja påstå, att det är billigt, att den oprivilegierade jorden efter »gårddatalet» ensamt svarar för byggnadsskyldigheten.

Genom de omständigheter, att säteriegarne, industrien m. fl. nu lika mycket, om ej mer än den oprivilegierade jordens egare tillita tingsrätterna, hafva större tingshusbyggnader blifvit behöfliga; så omtalas i 2 kap. 7 § Rättegångsbalken, att »å hvar tingstad skall häradskista vara»; nu mera behöfves, om ej flera, åtminstone ett större rum till förvaring af domböcker, bouppteckningar, in-teckningsprotokoll m. fl. handlingar, hvilka kostnader icke kunde vara kända, då 1734 års lag antogs.

Ehuru under senare åren flera motioner varit väckta om ändringar i nu gällande föreskrifter om byggnadsskyldigheten af ofvan nämnda hus, utan att frågan vunnit sin lösning, får jag ånyo väcka den till lifs och värdsamt hemställa:

1:o) att Riksdagen för sin del ville besluta den ändring i 4 § af 26 kap. Byggningsbalken att den får följande lydelse:

Tingshusbyggning skall hvart härad eller tingslag bygga å vanlig tingsstad — — — — —
— — — — — I kostnaden för uppförande och underhåll af dessa byggnader skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgadt.

2:o) att Kongl. förordningen den 17 September 1783, så vidt den afser befrielse för lotshemman att deltaga i tingshusbyggnad, i öfverensstämmelse dermed förändras.

Derjemte anhålles, att Lag-Utskottet behagade vidtaga de redaktionsförändringar, det kan finna lämpliga.

Stockholm den 19 Januari 1884.

J. Anderson
från Jönköpings län.